

(Gayri Resmi Çeviri)

2.1. IMF MALİ SAYDAMLIK İYİ UYGULAMALAR TÜZÜĞÜ (2007)¹

IMF Yönetim Kurulu Ara Komitesi, 1996 yılının Eylül ayında sürdürülebilir küresel büyüme ortaklığını benimseyerek iyi yönetişimin önemini vurgulamış, Eylül 1997'de Hong Kong SAR toplantısında da bu ilgisini tekrarlayarak, mali saydamlığın iyi yönetişime katkısının büyük olacağını ifade etmiştir. Bu sayede mali politikaların planlanması ve sonuçları ile ilgili daha bilinçli bir kamuoyunun oluşması, mali politikaların uygulanması konusunda hükümetlerin sorumlu tutulması ve böylece makro ekonomik politikaların ve seçimlerin daha iyi anlaşılması ve geçerlilik kazanması mümkün olabilecektir. IMF bu nedenle “Mali Saydamlık İyi Uygulamalar Tüzüğü” üye ülkelerde uygulanmasını teşvik etmektedir.

Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından anılan Tüzük ile belirlenen standartlar birçok ülke tarafından uyarlanarak değerlendirilmektedir. Bu standartlar son olarak 2007 yılı Mayıs ayında IMF tarafından güncellenmiştir. Rollerin ve sorumlulukların açık olması, bütçe sürecinin açık olması, bilginin kamuya açık olması ve dürüstlüğün güvencesi olarak dört başlık altında toplanan söz konusu standartların ayrıntısına aşağıda yer verilmiştir.

1. ROLLERİN VE SORUMLULUKLARIN AÇIK OLMASI

1.1. Kamu kesiminin ekonominin kalan kısmından açık bir şekilde ayrılması ve kamunun politika ve yönetim rollerinin açıkça ve net bir biçimde ortaya konulması

- 1.1.1. Kamunun yapısı ve fonksiyonları açık (net) olmalıdır.
- 1.1.2. Yasama, yürütme ve yargı organlarının mali güçleri çok iyi tanımlanmalıdır.
- 1.1.3. Kamu kesimin farklı düzeylerindeki sorumlulukları ve bunlar arasındaki ilişkiler açıkça belirlenmelidir.
- 1.1.4. Kamu kesimi ile kamu şirketleri arasındaki ilişkiler açık düzenlemelere dayandırılmalıdır.
- 1.1.5. Kamu kesiminin özel sektörle olan ilişkileri açık bir tarzda belirgin kural ve yöntemler takip edilerek yürütülmelidir.

1.2. Mali yönetim için açık ve net bir yasal ve yönetsel çerçeve olması

- 1.2.1. Gelir toplanması, yüklenmeye girişilmesi ve kamu fonlarının kullanılması, kapsamlı bütçe, vergi ve diğer kamu mali kanunları, düzenlemeleri ve yönetsel prosedürlere dayandırılarak yürütülmelidir.
- 1.2.2. Vergi ve vergi dışı gelirlerin toplanmasına ilişkin yasalar ve diğer düzenlemeler ile uygulamada idarenin inisiyatiflerine yol gösterecek kriterler açık, anlaşılabilir ve

¹ Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Bütçe Kontrolörleri Hanifi COŞGUN ve Barış TATLISOY'un Haziran/2007 de yazmış oldukları “**Mali Saydamlık İlkeleri Işığında Bütçe Sonuçlarının Açıklanmasına İlişkin Çalışma Raporu**” nda yer alan çeviriden alınmıştır.

kolayca ulaşılabilir olmalıdır. Vergi ve vergi dışı ykmllklere ilişkin istek ve itirazlar zamanında değerlendirilmelidir.

- 1.2.3. Yasa teklifleri, düzenlemelerde yapılacak değişiklikler ve daha geniş politika değişikliklerinin değerlendirilmesi ve müzakeresi için yeterli ve makul bir zaman olmalıdır.
- 1.2.4. Devletin kamu Şirketleri veya kamu imtiyazları çerçevesinde doğal kaynakları işleten Őirket ve işletmecileri dâhil zel Őirketler arasındaki sözleşmeye bağlanmış düzenlemeler kamuya açık ve anlaşılır olmalıdır.
- 1.2.5. Kamunun, kamu varlıklarının kullanılmasına yönelik imtiyaz hakları dahil yükümlük ve varlık yönetimi kesin yasal temeller üzerine kurulmalıdır.

2. BÜTÇE SÜRECİNİN AÇIK OLMASI

2.1. Bütçenin hazırlanmasının belli bir takvime göre ve çok iyi tanımlanmış makroekonomik ve mali politika hedeflerinin rehberliğinde yapılması

- 2.1.1. Bir bütçe takvimi belirlenmeli ve buna bağlı kalınmalıdır. Bütçe tasarısı ve bunun yasal görüşmeleri için uygun zaman verilmelidir.
- 2.1.2. Yıllık bütçe gerçekçi olmalı ve kapsamlı bir orta dönem makroekonomik ve mali politika çerçevesinde hazırlanmalı ve sunulmalıdır. Mali hedefler ve her türlü mali kurallar net bir Şekilde belirlenmeli ve açıklanmalıdır.
- 2.1.3. Ana gider ve gelir ölçütlerinin türleri tanımlanmalı ve bunların politika hedeflerine katkısı sağlanmalıdır. Tahminler ayrıca bunların mevcut ve gelecekteki bütçesel etkilerini ve daha geniş çaplı ekonomik anlamlarını da içermelidir.
- 2.1.4. Bütçe dokümanı mali sürdürülebilirliğe ilişkin bir değerlendirme içermelidir. Ekonomik gelişmeler ve politikalarla ilgili temel varsayımlar gerçekçi olmalı, açıkça belirlenmeli ve duyarlılık analizleri hazırlanmalıdır.
- 2.1.5. Tüm mali politika çerçevesinin içindeki bütçesel ve bütçe dışı faaliyetlerin koordinasyonu ve yönetimi için açık mekanizmalar olmalıdır.

2.2. Bütçenin uygulanması, izlenmesi ve raporlanması için açık ve net süreçlerin bulunması

- 2.2.1. Hesap verme sistemi gelirlerin, taahhütlerin, ödemelerin, borçların, varlık ve yükümlülüklerin izlenmesi için güvenilir bir temel oluşturmalıdır.
- 2.2.2. Bütçenin gelişimi üzerine yıl ortası raporu zamanında yasama organına sunulmalıdır. Çok sık, en azından 3 aylık güncellemeler yayımlanmalıdır.
- 2.2.3. Mali yıl içindeki ek gelir ve harcama teklifleri gerçek bütçenin sunumuyla tutarlı bir biçimde yasama organına sunulmalıdır.
- 2.2.4. Bütçenin onaylanmış ve uzlaşılmış halini içeren denetlenmiş nihai hesaplar ve denetim raporları yasama organına sunulmalı ve yıl içinde yayımlanmalıdır.

3. BİLGİNİN KAMUYA AÇIK OLMASI

3.1. Kamuya, geçmiş, Őimdiki ve geleceğe dönük planlanmış mali faaliyetlere ve temel mali risklere ilişkin kapsamlı bilginin sağlanması

- 3.1.1. Nihai hesaplar ile yayımlanmış diğer mali raporları içeren bütçe dokümanı merkezi yönetimin bütçesel ve bütçe dışı bütün faaliyetlerini kapsamalıdır.

- 3.1.2. Yıllık bütçede karşılaştırılabilir bilginin yer alacağı bir şekilde en azında son 2 mali yılın sonuçları bulunmalı, ayrıca takip eden 2 yılın bütçesine ait öngörüler ile temel bütçe büyüklüklerine ait duyarlılık analizlerine de yer verilmelidir.
- 3.1.3. Bütün diğer temel mali risklerin değerlendirmesiyle birlikte merkezi yönetimin vergi harcamalarının, olası (koşullu) yükümlülüklerinin ve yarı mali faaliyetlerinin mali önemi ve doğasının tanımlanarak açıklanması bütçe dokümanının bir parçası haline gelmelidir.
- 3.1.4. Faaliyetlere bağlı gelirler ve dış yardımlar dâhil bütün temel gelir kaynaklarından sağlanan hâsılat yıllık bütçede ayrı ayrı tanımlanarak sunulmalıdır.
- 3.1.5. Merkezi yönetim, borçlarının ve mali varlıklarının düzeyi ve bileşimi, önemli yükümlülükleri (sosyal güvenlik, sağlanan garantiler ve diğer sözleşmelere tabi zorunluluklar dâhil) ve doğal kaynak varlıklarına ait bilgileri yayımlamalıdır.
- 3.1.6. Eyaletlerin (Yerel idarelerin) mali pozisyonları ve kamu şirketlerinin mali durumları bütçe dokümanında raporlanmalıdır.
- 3.1.7. Hükümet uzun dönemli kamu mali bilgilerini periyodik olarak yayımlamalıdır.

3.2 Mali bilgilerin hesap verilebilirliğin geliştirilmesine yönelik ve politika analizlerini kolaylaştıracak yöntemlerle sunulması

- 3.2.1. Yıllık bütçe ile birlikte bütçeye ilişkin açık ve basit özet bir rehber uygulaması yaygınlaştırılmalıdır.
- 3.2.2. Önemli gelir kalemleri, harcamalar ve finansmana ilişkin mali veriler kurumsal, ekonomik ve fonksiyonel sınıflandırmaya tabi tutularak gayri safi olarak raporlanmalıdır.
- 3.2.3. Genel yönetimin bütün bilânçosu ve gayri safi borç tutarı veya bunların eşdeğer tahakkukları yönetimin mali durumu için standart özet göstergeler olmalıdır. Bunlar genel denge, kamu kesimi dengesi ve net borçlanma gibi uygun diğer mali göstergeleri tamamlayıcı mahiyette olmalıdır.
- 3.2.4. Sonuçlar yasama organınca yıllık olarak sunulan temel bütçe programındaki hedeflerle ilgili olarak elde edilmelidir (sunulmalıdır).

3.3 Mali bilgilerin zamanında yayımlanması konusunda taahhüt

- 3.3.1. Mali bilgilerin zamanında yayımlanması hükümet tarafından yasal bir zorunluluk olmalıdır.
- 3.3.2. Mali bilgilerin yayımlanmasına ilişkin takvim önceden duyurulmalı ve buna bağlı kalınmalıdır.

4. DÜRÜSTLÜĞÜN GÜVENCESİ

4.1 Mali verilerin kabul edilmiş kalite standartlarını karşılaması

- 4.1.1. Bütçe tahminleri ve güncellemeleri en son gelir ve harcama eğilimlerini, temel makroekonomik gelişmeleri ve iyi tanımlanmış politika taahhütlerini yansıtmalıdır.
- 4.1.2. Yıllık bütçe ve mali hesaplar mali verilerin derlenmesi ve sunulmasında kullanılan muhasebe esaslarını göstermelidir.
- 4.1.3. Mali raporlardaki veriler diğer kaynaklardan elde edilen ilgili verilerle tutarlı ve uyumlu olmalıdır. Tarihsel mali verilerin temel gözden geçirmeleri ile veri sınıflandırmasındaki değişiklikler açıklanmalıdır.

4.2 Mali faaliyetlerin etkili iç gözetim ve koruma önlemlerine tabi olması

- 4.2.1. Kamu görevlilerinin davranışlarına yönelik etik standartlar açık olmalı ve iyi tanımlanmalıdır.
- 4.2.2. Kamu kesimi istihdam yöntemleri ve durumları belgelendirilmeli ve ilgili taraflarca erişilebilir olmalıdır.
- 4.2.3. Satın almaya ilişkin düzenlemeler uluslar arası standartları karşılamalı, erişilebilir ve uygulamada izlenebilir olmalıdır.
- 4.2.4. Kamu varlıklarının satışı ve alımı açık bir biçimde yapılmalı ve temel işlemler ayrı ayrı belirlenmelidir.
- 4.2.5. Hükümetin faaliyetleri ve hesapları iç denetime tabi tutulmalı ve denetim prosedürleri yeniden gözden geçirmeye açık olmalıdır.
- 4.2.6. Ulusal gelir yönetimi politik yönlendirmelere karşı yasal olarak korunmalı, vergi mükelleflerine güvence vermeli ve faaliyetlerini düzenli olarak kamuoyuna raporlamalıdır.

4.3 Mali bilgilerin dış denetime tabi tutulması

- 4.3.1. Kamu hesapları ve politikaları ulusal bir denetim organınca veya yürütmeden bağımsız eşdeğer bir kurum tarafından denetime tabi tutulmalıdır.
- 4.3.2. Ulusal denetim organı veya eşdeğeri kurum yıllık rapor dâhil tüm raporları yasama organına sunmalı ve bunları yayımlamalıdır. Bu sürecin işleyişi süregelen faaliyetlerle yerinde izlenmelidir.
- 4.3.3. Mali öngörülerini ve bunun temelindeki makroekonomik öngörüler ile öncelikli varsayımları değerlendirmeleri için bağımsız uzmanlar görevlendirilmelidir.
- 4.3.4. Mali verilerin niteliğini doğrulamak için kurumsal olarak bağımsız bir ulusal istatistik kurumu oluşturulmalıdır.